

Fagfornyelsen og det flerspråklige klasserommet

NOLES, 3.2.2020

1

Plan

Hva og hvem inngår i det «flerspråklige klasserommet»?

Læreplanverkets overordna del

Behov for kunnskap og holdningsendring

Språk og makt

Læreplan i grunnleggende norsk for språklige minoriteter

The Sorrows of a Policy Maker

2

Hva og hvem inngår i det flerspråklige klasserommet?

- Opplæring for de som er nye på norsk
- Opplæring i klasserom med (stort) språklig mangfold i elevgruppa (uavhengig av innlæringsfase)
- Opplæring *til, med og om* flerspråklighet – for alle elever
 - Alle elever er/blir flerspråklige i norsk skole
 - Alle vil profitere på å få dra vekslere på sin samla språkkompetanse
 - Alle lever i et flerspråklig samfunn og trenger kunnskap om flerspråklighet både på individ- og samfunnsnivå
 - Alle trenger kunnskap om bl.a. sammenhengen mellom språk og makt som aktualiseres av et økende språklig mangfold i skolen og samfunnet

3

Det flerspråklige klasserommet

Opplæring i norsk som andrespråk

- Læreplan i GNO: «Bruke grunnleggende regler for norsk rettskriving, formverk og setningsstruktur».

Opplæring med bruk av flere språk

- Læreplan i GNO: «Eleven skal bruke hele sin samlede språkkompetanse i eget læringsarbeid»

Opplæring om flerspråklighet

- Læreplan i norsk, kjerneelementet «Språklig mangfold»: Elevene skal ha kunnskap om dagens språksituasjon i Norge og utforske dens historiske bakgrunn. De skal ha innsikt i sammenhengen mellom språk, kultur og identitet og kunne forstå egen og andres språklige situasjon i Norge.
- Læreplan i GNO, kjerneelementet «Språklig og kulturelt mangfold»: Elevene skal oppleve at språklig og kulturelt mangfold er en ressurs i opplæringen. De skal oppøve et sammenlignende perspektiv på norsk og språk de kan fra før [...] refleksjon over sammenhengen mellom språk, identitet og kultur.

4

Overordna del – opplæringas verdigrunnlag

Alle elever skal behandles **likeverdige**, og ingen elever skal utsettes for diskriminering. Elevene skal også **gis likeverdige muligheter** slik at de kan ta selvstendige valg. Skolen skal ta **hensyn til mangfoldet** av elever og legge til rette for at alle **får oppleve tilhørighet i skole og samfunn.**

5

Overordna del – opplæringas verdigrunnlag

- 1.2 Identitet og kulturelt mangfold
- Opplæringen skal sikre at elevene blir **trygge språkbrukere**, at de utvikler sin **språklige identitet**, og at de kan bruke språk for å tenke, skape mening, kommunisere og knytte bånd til andre. Språk gir oss **tilhørighet** og **kulturell bevissthet**. I Norge er norsk og de samiske språkene sør-, lule- og nordsamisk likeverdige. Norsk omfatter de likestilte skriftspråkene bokmål og nynorsk. Norsk tegnspråk er anerkjent som et fullverdig språk i Norge. **Kunnskap om samfunnets språklige mangfold gir alle elever verdifull innsikt i ulike uttrykksformer, ideer og tradisjoner. Alle elever skal få erfare at det å kunne flere språk er en ressurs i skolen og i samfunnet.**

6

Overordna del – opplæringas verdigrunnlag

- Gjennom alle tider har det norske samfunnet blitt påvirket av ulike strømninger og kulturtradisjoner. I en tid der befolkningen er mer sammensatt enn noen gang, og der verden knyttes tettere sammen, blir **språkkunnskaper og kulturforståelse stadig viktigere**. Skolen skal **støtte utviklingen av den enkeltes identitet**, gjøre elevene trygge på eget ståsted, samtidig som den skal formidle felles verdier som trengs for å møte og delta i mangfoldet, og åpne dører mot verden og framtiden

7

Overordna del – opplæringas verdigrunnlag

1.6 Demokrati og medvirkning

- Alle deltakere i skolefellesskapet må utvikle bevissthet om både minoritets- og majoritetsperspektiver

8

For å lykkes
med å legge til
rette for...

- Likeverdige muligheter
- Tilhørighet til skolen og samfunnet
- Trygge språkbrukere
- Språklig identitet
- Innsikt i ulike uttryksformer, ideer og tradisjoner
- Flerspråklighet som ressurs
- Viktigheten av språkkunnskaper og kulturforståelse
- Bevissthet om minoritets- og majoritetsperspektiver

... kreves kunnskap og holdningsendringer både når det gjelder opplæringa i, med og om flerspråkligheit

9

For ikke å gå i ei
(velment)
fornorskingsfelle

«Hvordan forholde seg til elever som snakker morsmål (arabisk) i friminutt? Har opplevd at lærere faktisk nekter de å snakke morsmål...er det egentlig lov? Finnes det i det hele tatt noen retningslinjer ift dette?»

10

For å klare å skille mellom ulike ferdigheter

- Norskferdigheter og språkferdigheter
 - Metakunnskap om språk og ferdigheter i språk
 - Norskferdigheter og fagkunnskap
 - Norskferdigheter og evner
- «Hvordan kan de diskutere demokrati når de ikke veit hva et verb er?»
- «du har jo en utdanning fra bakgrunnen din, men du kan ikke vise det, du kan ikke legge det fram. Og da er det jo uvesentlig, det du kan fra før, for det er nå det gjelder».

11

For å legge til rette for at elevenes tanker bevares og utvikles

«For eksempel hvis jeg må skrive refleksjonsnotat, først jeg bruker somali språk fordi det er lettere å sette ord riktig. Men hvis jeg begynner å skrive norsk, det... alle tankene mine forsvinner også det blir litt vanskelig for meg, men hvis jeg bruker først somaliske språk, så det er lettere å sette ord når jeg skriver på somalisk enn norsk, så derfor bruker jeg ofte somalisk når jeg skriver notater eller logg eller hva som helst» (Abdi, 17).

12

For å anerkjenne at språklæring ikke handler om (u)vilje

Forslag om å skjerpe Kravet til norskkompetanse for å få statsborgerskap

Du er her: [Forsiden](#) • [Dokument](#) • [Høringer](#) •

Høring Forslag til lov om integrering (integreringsloven) og forslag til endringer i lov om norsk statsborgerskap (statsborgerloven)

Høring Forslag til lov om integrering (integreringsloven) og forslag til endringer i lov om norsk statsborgerskap (statsborgerloven)

Høring | Dato: 16.08.2019

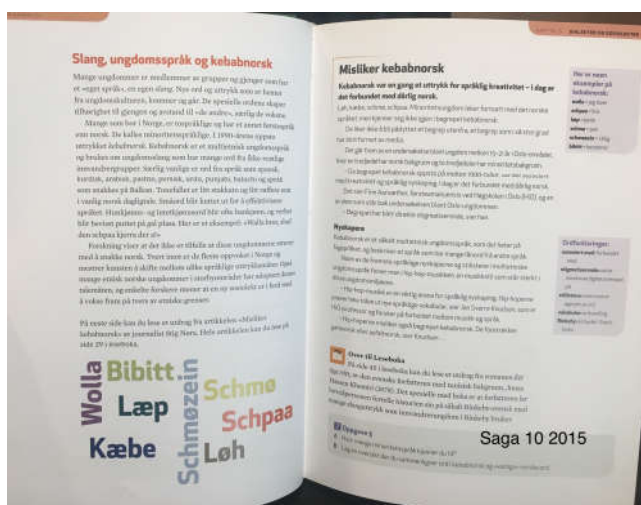
13

For ikke å lage ugreie koblinger mellom språkbruk og språkbrukere

Om multietnolektisk stil i lærebøker i norsk, masterprosjekt NTNU, 2020:

- «Tonefallet er litt stakkato, litt røffere enn i vanlig norsk dagligtale»
- «Ungdommer dropper småord for å effektivisere»
- «De putter bevisst verbet på gal plass».

(Er trøndersk mer jovialt enn «vanlig norsk dagligtale»? Putter trøndere bevisst verbet på gal plass i spørsmål av typen «Ka du sa?»)

14

For å ikke være nedlatende overfor andre språkvarieteter

«Elever i Lakselv skal lære en **døende dialekt**, enda de kunne lært et **ekte språk**»

«Aldri hørt om kvener eller kvensk? Kvener var finner som kom til Norge for noen hundreår siden, og kvensk er et **"språk"** som høres ut som finsk, men med en del norske endelser og låneord. Kvensk er **omtrent språket mine barn snakket da de var mindre** og **ennå ikke helt klarte å skille** mellom sine to morsmål, finsk og norsk. De utviklet sin egen grammatikk og bøyde norske ord på finsk måte – og vice versa. Å høre på kvensk er som å høre på en gammel finne som har bodd i Norge mesteparten av sitt liv. Når hen glemmer hva noe heter på finsk, bruker hen det norske ordet og bøyer det kanskje på finsk måte. Da blir det en del **morsomme ord** som fylkeskommuni, minoriteettikieli og norjalaistumisperiuidi».

Kvener var finner som kom til Norge for noen hundreår siden, og kvensk er et "språk" som høres ut som finsk, men med en del norske endelser og låneord. Det er en gammeltdags finsk dialekt, skriver Sarma Sarromaa. Bildet viser kvener i Kiruna i Tornedalen i Sverige, tidlig på 1900-tallet. (Foto: Ukjent)

Tenk om skolen hadde undervist i kebabnorsk

Staten nektet i sin tid finske barn å snakke finsk på skolen. Nå skal staten betale tilbake ved at barn med finske tippoldeforeldre skal lære seg en utdatert finsk dialekt.

15

Proletariatmaalets Karakter er den, at det ikke er et virkeligt Sprog [...] men nærmest blot et Surrogat for et saadant. Det har ingen Fasthed, ingen Klassicitet, intet eget Indhold; det laaner sig frem i Øst og Vest, rapser til sig alskens usammenhængende, ofte misforstaaede og forfuskede Brokker fra hvilkenksomhelst af de Kilder, som tilfældigvis ligger det nærmest»
(Arne Garborg, 1877, om de lavere bymåla).

16

Språk, makt og pedagogikk (Cummins 2000/2017)

- En må forstå maktforhold for å forstå politikk og praksis i flerkulturelle og flerspråklige utdanningskontekster,
- En må undersøke og utfordre måten språkkompetanse forstås og vurderes på i flerspråklige kontekster, og
- Se flerspråklig opplæring som en måte å bidra til å endre maktstrukturer både i skolen og samfunnet

17

Språk og makt: underliggende og usedvanlig seigliva språklige ideologier

- Ubevisste, tatt-for-gittheter om språk:
 - «the abstract (and often implicit) belief systems related to language and linguistic behaviour that affect speakers' choice and interpretations of communicative interaction» (Silverstein, 1998).
 - «Whether explicit or implicit, language ideologies inevitably incorporate, often unconsciously, speakers' sometimes-idealized evaluations and judgments of appropriate language forms and functions along with opinions about individuals and groups that follow or flout conventional expectations» (Mc Groarty 2010:3).

18

Språklige ideologier

- Kommer til uttrykk og forsterkes gjennom språkpolitikk, språkopplæring, språkvurdering, språklige praksiser og metaspråklig diskurs
- Skolen :
 - «which languages, whose languages, which texts and discourses» will be privileged and promoted? (McGroarty, 2010, s. 6).
 - Hvilke språklige ferdigheter og temaer inngår i opplæring og vurdering?
 - Hvilke holdninger formidles (eksplisitt og implisitt) om eksempelvis det vanlige, gode, passende, norske...?
- Rammer de minoritetsspråklige elevene særlig hardt
- Derfor er mål som dette viktige: «Eleven skal utforske språklig variasjon og mangfold i Norge og reflektere over holdninger til ulike språk og talespråkvarianter»

19

Enspråklighetsideologi

- Overgangsmodell
- Læreplan i morsmål:
 - Morsmål for språklige minoriteter skal gi elevene gode forutsetninger for å beherske det norske språket gjennom å styrke deres kunnskaper om og ferdigheter i eget morsmål.
- Den «fullspråklige» morsmålsbrukeren er idealet i opplæring og vurdering – mange er dømt til å mislykkes
 - = «static conceptions of language that keep power in the hands of the few»
- Den ryddige suksessive tospråkligheten (= den doble enspråkligheten) bedre enn den sammensatte, simultane sju-språkligheten
- «Most language-minoritized children are still educated in monolingual programs where they remain silent and miseducated» (Garcia & Wei, 2014)
- + sterk grafosentrisme

20

Sammenhengen mellom den sosiokulturelle konteksten, sjølførståelse og språklæring

Norton, 2015: Andrespråksfeltet har hatt for sterkt fokus på individuelle faktorer, som elevens personlighet og motivasjon:

- Hvor godt eller dårlig et en elev lykkes med å lære språk, har blitt forklart ut fra om hun er innadvendt eller utadvendt, motivert eller umotivert
- = **individualiserende og reduksjonistisk**:
 - Plasserer eleven i et vakuum – overser den sosiale kontekstens betydning for hvilken rolle barnet tilskrives og inntar
 - Overser hvordan maktforhold er avgjørende for språklæring

Språkkompetanse er en del av konteksten

- Viktig at eleven spilles god

21

22

Fagfornyelsen og de som er nye på norsk

- Tre særskilte læreplaner:
 - Læreplan i grunnleggende norsk for språklige minoriteter
 - Læreplan i norsk for elever med kort botid – videregående opplæring
 - Læreplan i morsmål for språklige minoriteter
- Den første og siste skal ses i sammenheng, jf. opplæringslovens paragraf 2.8 (og 3.12):
 - **§ 2-8. Særskild språkopplæring for elevar frå språklege minoritetar**
 - Elevar i grunnskolen med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmålsopplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge delar.

23

Læreplan i grunnleggende norsk – fagets relevans

Gjennom arbeid med faget skal elevene oppleve at det å kunne flere språk er en ressurs i skolen og i samfunnet. Grunnleggende norsk for språklige minoriteter skal bidra til at alle elever får like muligheter til å delta i skolen og i samfunnet og legger på den måten til rette for livsmestring, medvirkning og demokratisk deltakelse. Faget skal anerkjenne og bygge videre på elevenes språklige og kulturelle erfaringer og ferdigheter. Slik kan faget ivareta og styrke menneskeverdet og identiteten til den enkelte, og det kulturelle mangfoldet og fellesskapet i skolen og i samfunnet som helhet.

24

Læreplan i grunnleggende norsk

25

Overgangsplan

Skal brukes til eleven har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge ordinær opplæring

Aldersuavhengig

Nivådelt – nivå 1-3

Ikke vurdering

I likhet med Læreplan i morsmål for språklige minoriteter

26

Språkferdigheter i norsk, ikke faget norsk

Det norskfaglige er
tona ned

Grunnleggende
språkferdigheter i
fokus

+
Språklæringsstrategier

27

Språk og fag integrert

- «Faget skal bidra til å gi elevene et solid språklig, kommunikativt og **faglig grunnlag** som gjør dem i stand til å delta i sosiale fellesskap og i ordinær opplæring i **alle fag**».
- Nivå 1, eleven skal:
 - Delta i enkle samtaler om kjente emner fra hverdagslivet og fra ulike fag med støtte fra kontekst og samtalepartner
 - Lese enkle alderstilpassede tekster om kjente temaer og med faglig innhold
 - Utforske ulike digitale ressurser og verktøy i kommunikasjon, og som støtte i språk- og faglæring
- Nivå 2, eleven skal:
 - Lese og formidle innholdet i ulike skjønnlitterære og faglige tekster
 - Lese enkle tabeller og grafiske framstillinger
 - Forstå og bruke tall og grunnleggende matematiske begreper
- Nivå 3, eleven skal:
 - følge opp og bygge videre på andres samtalebidrag i hverdagslige og faglige samtale

28

Språk og fag integrert

- Språkopplæring med mål og mening
- Forberedelse til deltakelse i faga
- Bunar, 2017: Hvordan legge godt til rette for nyankomne elever?
 - kartlegg elevens kunnskaper, ferdigheter og behov ved oppstart
 - **gi opplæring i både språk og fag fra begynnelsen**
 - benytt elevens morsmål som en ressurs i opplæring
 - sørg for godt samarbeid internt på skolen, med foreldre og med andre instanser, slik at man får en felles forståelse og føler et felles ansvar
- Gibbons (2015) & Cummins (2017):
 - Ikke tid til å vente med fag!
 - Avgjørende å komme i gang med kunnskapsspråk så raskt som mulig
- Øzerk, 2019: En sirkulære språkdidaktikk, framfor en lineær

29

Skolespråk

“the most promising measures to assess this general academic dimension of proficiency are those that tap lexical knowledge”
(Cummins, 2000, s. 56)

- Nivå 1:
 - Forstå og bruke grunnleggende begreper og fagord
- Nivå 2:
 - Bruke et egnet ordforråd for kjente faglige emner
- Nivå 3:
 - Bruke et faglig ordforråd

30

- Ulike sosiokulturelle kontekster er forbundet med og krever ulike språklige registre
- Språklæring dreier seg i stor grad om å tilegne seg relevante registre
- Flerspråklige elever kan ha med seg andre registre og brukskonvensjoner
 - både muntlig og skriftlig
 - både når det gjelder hverdagspråk og skolespråk

31

«De bare skriver på tavle, også vi kopierer det. Vi leser det. I Norge de som er lærer, gjør ikke det. Så det blir vanskelig for oss. Her er det i boka, man må lese det som står i boka. I hjemlandet mitt er det lærer som – ja, arrangerer det. Ja, så det blir litt lettere som elev.
I: Mens her må du jobbe mer på egen hånd?
Ja. Det blir vanskelig for oss. Og vi har ikke nok norsk» (Maria, 16).

32

«Lærerne er ganske snille, men du vet, det er noen som ikke har jobba så lenge med flyktninger fra andre land. Så de vet ikke, de tror vi har akkurat samme situasjon som de har, men de vet ikke at det er helt annerledes egentlig. Det er jo to forskjellige ting. Du kan aldri tro at de to kan bli en. Det går ikke. Forskjellen er situasjonen hvordan jeg har vokst opp. Her i Norge, når du kommer til verden, så er det, går du i barnehagen, barneskolen, går på SFO, så begynner du på videregående, lærling, men kom her så skal jeg fortelle deg om hjemlandet mitt. Når du er barn, leker ute; det er barnehage. Hva man blir; en gategutt. Begynne på barneskolen, hva du lærer; bare stygge ord. Hvorfor? Fordi jeg har vært gategutt. Du kan ikke få et eple til å bli en pære, skjønner du? Du må tenke på situasjonen vår, hvordan vi vokser opp» (Jamal, 18).

33

BICS & CALP

- **Basic Interpersonal Communication Skills**
 - Kontekstualisert
 - Læres relativt raskt på et nytt språk
- **Cognitive Academic Language Proficiency**
 - Dekontekstualisert
 - Tar betydelig mye lengre tid å lære
- Avhengig av tidligere skolegang og sosiokulturell bakgrunn

34

Eks. forsøk med magneter

- 1) «Se, den får dem til å bevege seg. De sitter ikke sammen».
- 2) «Vi fant ut at nålene festa seg på magneten».
- 3) «Forsøket vårt viste at magneten tiltrakk seg noen metaller».
- 4) «Magnetisme forekommer kun mellom jernholdige metaller».

(Gibbons, 2015)

35

Eks. forsøk med magneter

Fra kontekstavhengig til kontekstuavhengig, implisitt til eksplisitt

Fra det konkrete til det abstrakte

Fra et generelt til et mer faglig og presist vokabular

- Krever mye språk av eleven
- Krever dobbelt fokus fra læreren: både på oppgaven og språket oppgaven krever

36

eneveldig	gjaldt	områder	dyktigste	advokater
utvalgte	hertug	enorme	biskopene	berømte
å rømme	greve	jordeiendommer	stridigheter	skribenter
erklærer	baron	eide	utdanning	foraktet
stadig	velstanden	behøvde	forretningsmenn	myndighet
ubesluttssom	festning	fornuft	statskassen	stenderforsamling
arverekken	militærparade	opplysning	bunnskraft	utenkelig
ytringsfrihet	beundret	barneoppdragelse	strømmet	ordre
enhver	parlament	overlot	rådgiverne	jage
kritisert	preget	hoff	nektet	trekke sverd
dyster	representanter	storslagne	tvil	kortvarig
tydet	en stake	folkemengde	franskmenn	europiske
folkemengde	huslærer	både	forrige	innsikt
fungerte	vanlige	preget	støtten	gatene
myrdet	forsamlingen	vanlige	kunnskaper	strålende
styres	dessuten	såkalt	britisk	eneveldig
dømme	domstoler	dumme	frigjøringskamp	kornhøsten
ansvarlig	matmangel	nøyaktig	innbyggerne	dronning
østerrisk	skribenter	handelsmann	håndverker	førstestanden
andrestanden	tredjestanden	billig	børgerne	behøver

37

Flerspråklighet som eksplisitt ressurs i opplæringa

Faget skal anerkjenne og bygge videre på elevenes språklige og kulturelle erfaringer og ferdigheter. Slik kan faget ivareta og styrke menneskeverdet og identiteten til den enkelte, og det kulturelle mangfoldet og fellesskapet i skolen og i samfunnet som helhet.

Kjerneelementet «Språk og teknologi»: Elevene skal benytte ulike norskspråklige og flerspråklige digitale hjelpemidler for å utvikle språkferdigheter på norsk

Nivå 2: Eleven skal bruke hele sin samlede språkkompetanse i eget læringsarbeid

38

39

The Sorrows of a Policy Maker

- En politisk styrt prosess – mye var avgjort på forhånd
- Å være myndighetenes nyttige idiot
- Viktigste respons på GNO-planen: «den må aldersdifferensieres» – ingen vilje til å imøtekomme feltets behov
- Arroganse både overfor læreplangruppene og feltet
- En forhasta prosess uten tid til å gjøre en god jobb og gå i dialog med andre fagpersoner – for eksempel om det samiske perspektivet og de tverrfaglige temaene
- Enda verre i et politisert (og lite prioritert) felt som dette?
- To medlemmer i læreplangruppene – tallenes tale

40

41

42